

תוכן עניינים

3.....	מבוא
3.....	התנצלות במשפט הישראלי
5.....	התנצלות במשפט העברי
6.....	"תורת יישוב סכסוכים"
8.....	תוצאות ההתנצלות
10.....	ההתייחסות להתנצלות בפסיקה בישראל
12.....	מקרה בוחן – התנצלות ברשלנות רפואית
16.....	רשימה ביבליוגרפית

מבוא

מהו מקומה של ההתנצלות במשפט הישראלי ואיזה משקל יש לתת לה? שאלות אלו הובאו לפתחו של בית המשפט בכמה הזדמנויות, הן בפסיקות במשפט האזרחי והן בפסיקות במשפט הפלילי. במשפט האזרחי התעוררו שאלות אלה בעיקר בקשר לתביעות לשון הרע, ובהן נדרש בית המשפט להכריע בשאלה האם בסמכותו של בית המשפט לתת צו עשה כנגד הנתבע המחייב אותו לפרסם הודעת התנצלות בגין הפרסום הפוגעני. במשפט הפלילי התעוררה שאלה זו בקשר לשאלה האם התנצלות של הנאשם כלפי נפגע העבירה יכולה לשמש כשיקול על מנת שלא להרשיע את הנאשם בהליך הפלילי.

במסגרת העבודה אעמוד על שאלות אלו תוך סקירת הפסיקה הרלבנטית, הן במשפט האזרחי והן המשפט הפלילי, תוך התמקדות בעמדת המשפט העברי. כבר כעת יובהר, כי המשפט העברי מכיר בהתנצלות ואף מחייב אותה, ובפסיקות בתי המשפט התומכות בהכרה בהתנצלות נעשה שימוש רב במשפט העברי, אולם הדבר מעורר ספק הן לגבי תפקידו של המשפט העברי במשפט הישראלי ואף לגבי מעמדה של ההתנצלות במשפט העברי עצמו – האם המשפט העברי מכיר בהתנצלות כפעולה שיש לנקוט בה "כלפי שמיא" או כסעד אופרטיבי שבית הדין העברי יכול לפסוק כנגד הנתבע.

בראשית העבודה אסקור את הפסיקה שדנה בסמכותו של בית המשפט להעניק סעד של התנצלות לטובת התובע בתביעת לשון הרע. אציג שתי גישות מנוגדות בפסיקה הישראלית, וגישת ביניים שאומצה באחת הפסיקות מהשנים האחרונות. בהמשך לכך, אציג את גישת המשפט העברי, המכירה כאמור בהתנצלות במסגרת תביעות אזרחיות ואף מחייבת אותה. לאחר מכן אציג מקרה בוחן מהמשפט הפלילי שבו ניבטים חילוקי דעות בין פסיקותיהם של שופטי בית המשפט העליון בקשר למקומה של ההתנצלות במשפט הפלילי במסגרת השיקולים אותם רשאי בית המשפט לשקול בבואו להרשיע או לא להרשיע את הנאשם. לבסוף, אטען, בהתבסס על גישות דומות בספרות, כי על המשפט הישראלי להסדיר את היחס לנושא ההתנצלות, הן במשפט האזרחי והן במשפט הפלילי, על מנת להעמיק את הוודאות המשפטית וליצוק אחידות בפסיקות.

התנצלות במשפט הישראלי

נושא ההתנצלות בפסקי דין ישראליים נדון בעיקר בקשר לתביעות לשון הרע. עניין זה נדון בהרחבה בפסק דין שניתן לפני כמה שנים על ידי בית המשפט המחוזי בירושלים (מפי כב' השופט משה דרורי), שם עמד בית המשפט על שתי גישות הניכרות במשפט הישראלי בקשר לסמכותו של בית המשפט להעניק סעד של התנצלות לצד שנפגע מלשון הרע¹.

בפסק דין זה נאמר על ידי בית המשפט, כי כעיקרון יכולים להיות שני מקורות נורמטיביים לסמכותו של בית המשפט להעניק סעד של התנצלות בתביעת לשון הרע, ולחייב את מי שפרסם לשון הרע לפרסם הודעת התנצלות. המקור הראשון הוא בסעיף 75 לחוק בתי המשפט². סעיף זה מעניק לבית המשפט הדין בעניין אזרחי סמכות להעניק פסק דין הצהרתי, צו עשה, צו לא תעשה, צו ביצוע בעין וכל סעד אחר כפי שימצא לנכון בנסיבות שלפניו. אמנם, החוק איננו קובע במפורש כי בית המשפט רשאי להעניק סעד של התנצלות, אולם הסמכות הרחבה שהוענקה לבית המשפט להעניק כל צו וכל סעד אחר שימצא לנכון יכולה לכלול גם

¹ ע"א (י-ם) 13661-10-12 משה באדר עו"ד נ' דוד בנימין, (פורסם בנבו, 27.12.13). (להלן: "עניין באדר").
² חוק בתי המשפט [נוסח משולב], תשמ"ד-1984. (להלן: "חוק בתי המשפט").

סמכות להורות על התנצלות. המקור השני הוא בסעיף 9(א)(2) לחוק לשון הרע³, הקובע כי בתביעת לשון הרע רשאי בית המשפט להעניק, בנוסף לכל עונש וסעד אחר, להורות על פרסום תיקון או הכחשה של דבר המהווה לשון הרע. גם הוראת חוק זאת איננה מתייחסת במפורש לשאלת ההתנצלות, ומכאן שתי הגישות בפסיקה.

גישה אחת ניכרת בפסק דינו של בית המשפט המחוזי בתל אביב בעניין ויספיש⁴. פסק דין זה עסק בתביעת לשון הרע, כאשר במסגרת כתב התביעה עתרו התובעים במפורש לקבלת סעד של פרסום התנצלות על ידי הנתבע. התביעה הוגשה לבית המשפט המחוזי למרות שהפיצויים להם עתרו התובעים היו בסכום שהנמצא במסגרת סמכותו של בית משפט השלום, מאחר ולטענת העותרים כתב התביעה כולל גם סעד של צו עשה לפרסום התנצלות ולטענת התובעים זהו סעד המצוי בסמכותו של בית משפט המחוזי מתוקף סמכותו השיורית. בית המשפט דחה את טענותיהם של התובעים לעניין סעד ההתנצלות. בית המשפט קבע כי אמנם סעיף 9(א)(2) מעניק לבית המשפט סמכות להעניק סעד של תיקון או הכחשה של לשון הרע שפורסמה, אך בדברי החוק לא מוזכר כי בית המשפט יכול להעניק סעד של התנצלות. משכך הורה בית המשפט המחוזי על העברת התביעה לבית משפט השלום המוסמך לדון בסעד הפיצויים שהתבקש על ידי התובעים. נראה כי בפסק דין זה עמדתו של בית המשפט הייתה כי יש לפרש את סעיף 9(א)(2) לחוק לשון הרע בצורה מצומצמת וכי הסעדים הקבועים בחוק יוצרים למעשה הסדר שלילי במובן זה שבית המשפט לא יכול להעניק סעד של התנצלת שלא הוזכר במפורש בחוק.

גישה אחרת קיימת בפסק דין של בית המשפט העליון בעניין אריאלי. פסק דין זה עסק בערעור שהוגש על פסק דין של בית משפט השלום אשר פסק כי על הנתבעים לפרסם הודעת התנצלות בנוסח שקבע בית המשפט. כנגד פסק הדין הוגש ערעור לבית המשפט המחוזי שבו נטען כי בית המשפט לא היה צריך לפסוק סעד של התנצלות מאחר וסעד זה כלל לא התבקש על ידי התובעים בכתב התביעה. במקביל להגשת הערעור הוגשה בקשה לעיכוב ביצוע לבית משפט השלום. בית משפט השלום דחה את הבקשה, וערעור על החלטת הדחייה הוגש לבית משפט המחוזי אשר אף הוא דחה אותה, ומשכך הוגשה בקשת רשות ערעור לבית המשפט העליון. בית המשפט העליון דחה את הבר"ע ואת הבקשה לעיכוב ביצוע, וקבע כי לאחר שהבקשה נדחתה על ידי שתי ערכאות אין מקום להתערב בהחלטתן. בפסק דין זה בית המשפט העליון אמנם דחה את בקשת רשות הערעור אך פסק דין זה התפרש בעניין באדר ככזה שבו בית המשפט העליון הכיר בסמכותו של בית המשפט השלום להעניק סעד של התנצלות לטובת הנפגע, ואף לקבוע את עוצמתה של ההתנצלות והאופן בו תפורסם, וזאת על אף שסעד זה כלל לא התבקש על ידו.

בעניין באדר בחר בית המשפט המחוזי לאמץ את הגישה הניכרת בפסק הדין של בית המשפט העליון,

³ חוק איסור לשון הרע, תשכ"ה-1965. (להלן: "חוק לשון הרע").

⁴ ת"א (ת"א) 13043-02-10 עו"ד אפרים יהושע נ' חיים ויספיש, (פורסם בבנו, 23.06.10).